ABDÜLVÂHİD BİN ZİYAD (ZEYD)

Tebe-i tabiîn devrinde Basra'da yetişen meşhûr hadîs, fıkıh âlim ve evliyâlarından. Adı Abdülvahid bin Ziyâd'tır. Doğum ve vefât târihleri kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, meşhûr hadîs âlimi Buhârî (radıyallahü anh) Abdülvahid bin Ziyad'ın Basra'da yaşadığını, burada hadîs ve fıkıh ilmi tahsil ettiğini,

189 (m. 805) târihinde vefât ettiğini bildirmektedir. 186, 187 (m. 802)'de de vefât ettiği rivâyet edilmiştir.

Abdülvahid bin Ziyad hazretleri, Tabiîn devrinde meşhûr hadîs ve fıkıh âlimleri olan, Ebû İshâk, A'meş, Âsım-ül-Ahval, Sâlih bin Han, Amr bin Meymun, Ebû İshâk Şeybanî gibi âlimlerin sohbetlerinde bulundu. Onlardan hadîs ve fıkıh ilmi öğrenerek kendini yetiştirdi. Tebe-i tabiîn devrinde Basra'da yetişen meşhûr hadîs ve fıkıh âlimlerinin ileri gelenleri arasında yer aldı. Abdülvahid bin Ziyad, devamlı ilim öğrenmekle ve ibâdet yapmakla zamanını geçirirdi. Hadîs ilminde sika bir râvi olduğunu Yahyâ bin Sa'îd ve birçok âlim bildirmektedir. Rivâyetleri kütüb-i sittede yer alır.

Öğrendiği bütün ilimleri hemen çevresindeki insanlara öğretmeye çalışırdı. Öğretmek için vakit geçirmezdi. Cuma namazından sonra evinin çevresi hadîs ve fıkıh öğrenmek isteyen talebelerle dolardı. Bıkmadan, yorulmadan saatlerce onlara ilim öğretir ve yetişmelerini isterdi. Bir dakikasının boşa geçmesini istemez, "yâ öğrenir veya öğretirdi." Sadece namaz vakitlerinde ilim öğrenmeye ve öğretmeye ara verdiği, talebeleri tarafından anlatılmaktadır.

Abdülvahid bin Ziyad (radıyallahü anh), çok talebe yetiştirdi. Hadîs ve fıkıh ilminde zamanlarının söz sahibi cilan Abdurrahmân bin Mehdî, Kays bin Havs, Yahyâ bin Yahyâ en-Nişâbûrî gibi âlimler ondan ders alarak sohbetinde bulundular ve çok istifâde ettiler.

Abdülvahid bin Ziyad (radıyallahü anh), Tebe-i tabiîn devrinde Basra'da yetişen âlimler arasında, dünyâya değer vermemesi, devamlı ibadet ve ilimle meşgûl olması, herkese iyilik etmesi ile dikkati çekerdi. Herkes onu sever ve hürmet ederdi. Yaşayışı ve hikmetli sözleriyle birçok kimsenin doğru yola girmesini sağlamış ve herkese örnek olmuştur.

Abdülvahid bin Ziyad şöyle anlatır: "Bir rahibin inzivâ odasına uğradım. İki defa "Ey Rahib" diye kendisine seslendim, fakat cevap vermedi. Üçüncüde başını çıkardı ve "Ey adam ben rahib değilim. Rahib Allahü teâlâ'dan korkan, O'na saygı gösteren, belâsına sabredip, kazasına râzı olan, ni'metlerine şükredip onun için tevâzu gösteren, izzet karşısında zilleti kabûl eden, kudretine teslim olup heybet ve azameti karşısında eğilen hesab ve azâbını düşünen, gündüzünü oruç, gecesini ibâdetle geçiren, Cehennemi hatırladıkça uykusu kaçan kimseye denir. Ben ise saldırgan bir köpeğim, insanlara zararım dokunmasın diye kendimi buraya habsettim." dedi. Ben bunun üzerine, "Ey Rahib! Allahü teâlâ'yı bildikten sonra insanları Allahü teâlâ'dan uzaklaştıran şey nedir?" diye sordum. Rahib; "Kardeşim! İnsanları Allahü teâlâ'dan ancak dünyâ malı ve sevgisi uzaklaştırır. Çünkü dünyâ isyan ve günah yeridir. Aklı başında olan dünyâyı kalbinden çıkarıp, günahlarına tevbe ederek kendisini Allahü teâlâ'ya yaklaştıracak şeye yönlendirir" diyerek daha önce kendisinin îmân ettiğini söyledi."

Abdülvahid bin Ziyad'ın (radıyallahü anh) en büyük özelliği: "Allahü teâlâ'ya karşı olan kusurlarından dolayı çok üzülürdü. Ona bütün insanlığın yaptığı ibâdet kadar ibâdet yapsak Allahü teâlâ'nın bize verdiği hizmetlere karşı gene şükrümüzü yerine getiremeyiz" derdi.

Muhammed bin Abdullah buyurdu ki, ben bir defasında gördüm ki Abdülvahid bin Zeyd hazretleri şöyle buyurdu: "Kim ki, kendi midesini haram şeylerden koruyabiliyorsa, O kimse dinini ve güzel ahlâkını muhafaza edebilir. Kim ki kendi karnını haram şeylerden koruyamıyorsa, ne dinini ne de güzel ahlâkını muhafaza edemez."

Abdülvahid bin Ziyad anlatıyor: "Hacca gitmiştim. Yanımda bir genç durmadan Peygamber efendimize (aleyhisselâm) salât-ü selâm getiriyordu. Bazı yerlerde okunması daha uygun duâlar olduğu halde, genç her yerde duâ yerine salevât okuyordu. Bu dikkatimi çekti. Bu durumu kendisine sordum. Genç şöyle anlattı: "Babam ile birlikte hacca gelmiştik. Yolda uyudum. "Kalk baban öldü" dediler. Kalktım baktım ki, babam ölmüştü. Aynı zamanda yüzü de kararmıştı, ölümü ve ayrıca yüzünün kararması beni daha çok üzdü. Bu üzüntü esnasında tekrar uykuya daldım. Bu sırada rüyamda dört siyahînin ellerinde demir kamçılar olduğu halde babama yaklaştıklarını ve tam vuracakları sırada yüzü nurlu bir zatın geldiğini ve onlara dönerek "Vurmayın" dediğini ve eli ile babamın yüzünü sıvazlayarak nurlandırdığını ve "Artık uyan, baban nurlanmıştır" dediğini gördüm. "Sen kimsin?" diye sorduğumda, "Ben Peygamberim, bana salevât getirdiği için ona şefaat ettim" dedi. Uyandım, durumunu düzelmiş gördüm. Bunun için ben de salevât-ı şerîfeyi okumaya devam ediyorum." dedi.

Fudayl bin Iyâd buyurdu ki: Ben Abdülvahid bin Ziyad hazretlerinden şöyle işittim. Buyurdular ki; “Ben üç gece üst üste yatarken şöyle duâ ettim: Yâ Rabbi, benim Cennetteki arkadaşım kimdir bana göster. Üçüncü gecede rüyamda bana denildi ki: Yâ Abdülvahid bin Zeyd, senin Cennet arkadaşın Meymunetu Sevda’dır. Ben de dedim ki, Peki Meymunetu Sevda nerededir? Bana denildi ki; Kûfe’de Benî Fulan kabilesindendir. Ben de hemen kalkıp Kûfe’ye gittim o kabilenin yerini sordum. Kabiledekilere Meymunetu Sevda’yı sual ettim. Bana o delinin birisidir, bizim birkaç koyunumuzu otlatmaya götürür dediler. Ben görmek istediğimi söyleyince, şimdi falan yerdeki hanın yanındadır dediler. Hanın yanına gidince gördüm ki Meymunetu Sevda namaz kılıyor, yanında bir asa ve üzerinde yünden bir cübbe vardı. Baktım ki koyunları orada otluyor ve hayvanların yanında birkaç tane kurt koyunlara zarar vermeden dolaşıyordu. Beni fark ettiğinde namazını bitirdi ve bana dönerek “Yâ İbn-i Ziyad sen buradan git, burası senin yerin değildir. Biz seninle burada değil sonra birleşeceğiz” dedi. Bunun üzerine ben ona “Allah sana rahmet etsin. Sen benim İbn-i Ziyad olduğumu nereden bilirsin” dedim. Bana, “Daha rûhlarımız dünyâya gelmeden ben senin İbn-i Ziyad olduğunu bilirdim” dedi.

Ben ona; “Bana biraz nasîhat et” dedim. Bana “Bir kimse sana bir şey verdiği zaman ona nasıl teşekkür edersin. Halbuki Allahü teâlâ’nın verdiği bu kadar ni’mete karşılık neden şükredilmiyor. Sana iyilik edene o iyiliği veren ve yaratan yine Allahü teâlâ’dır. Ona göre bütün hamd ve şükürleri Allahü teâlâ’ya yapmak lâzımdır.”

Ben ona; “Görüyorum ki koyunların düşmanları olan kurtlar gelmişler ve onların arasında dolaşırlar. Bu hal nasıl oluyor?” diye suâl ettim.

Bana; “Yâ İbn-i Ziyâd, ben Allahü teâlâ’ya öyle ibâdet ederim ki, benimle onun arasında hiçbir duvar kalmamıştır.

Bunun için kurtlarla koyunların arasındaki düşmanlık kalkmış olup, dostluk başlamıştır” diye cevap verdi.

Buyurdular ki: “Bir insanın günahları çok ise ve o da iyilikten bahsetse, onunla iyiliğin arasında bir deniz kadar uzaklık vardır.”

“Muhakkak ki herşeyin bir kestirme (yakın) yolu vardır. Cennetin kestirme yolu da cihâd yapmaktır.”

“Kul için ancak bilerek ve huzûr içinde kıldığı namazın sevâbını alacağında, İslâm âlimleri ittifâk etti.”

“Eğer nefsinizde Allahü teâlâ’ya karşı yaptığınız ibâdetlerde bir isteksizlik ve tenbellik hissederseniz bir süre kuvvetli ve iyi yemekleri yemeği bırakınız. Tuz ve ekmekle yetinmeye çalışınız. Oruç tutunuz. Bu şekilde yapmanız vücudunuzdaki bazı yağları ve fazlalıkları erittiği gibi Allahü teâlâ’yı hatırlamanızı arttırır.”

“Kulun Allahü teâlâ’ya karşı takip edeceği en güzel edeb hali, Onun emirlerinin hepsine tereddütsüz boyun eğerek itaat göstermesidir. Allahü teâlâ onu bu haliyle dünyâda bırakırsa, bunu kendisine en hayırlı ve sevimli şey olarak kabûl etmeli. Şayet ahirete götürürse (ruhunu alırsa) bunun da Allahü teâlâ’nın emri olduğunu kabûl ederek, kendisine en tatlı bir iş gelmeli.”

Ebû Dâvûd ve Tirmizî’nin bildirdiğine göre şu hadîs-i şerîfi rivâyet etmiştir:

“Her kim şartlarına riâyet ederek abdest alırsa tırnaklarının altı da dâhil olmak üzere vücudunun bütün azalarından günahları dökülür.”

“Taundan ölen kimse şehîdtir.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-6, sh. 155

2) Tehzîb-üt-tehzîb cild-6, sh. 434

3) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 258

4) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-7, sh. 289